

SIJOITUKSESTA ADOPTIOON?

Tietopaketti sosiaalityöntekijöille,
syntymäperheille ja perhehoitajille

ADOPTIOPERHEET
KAIKILLE, JOITA ADOPTIO KOSKETTAA

Perhehoitoliitto

SISÄLTÖ

01	Esipuhe.....	3
02	Aluksi.....	4
03	Mitä adoptio tarkoittaa?.....	5
04	Adoption vahvistamisen periaatteet?.....	5
05	Milloin adoption voi ottaa puheeksi?.....	6
06	Kuinka adoptioasiassa voi edetä?.....	6
07	Adoptioneuvonta.....	7
08	Adoptiohakemus.....	8
09	Syntymävanhemman suostumus.....	8
10	Adoption vahvistaminen.....	9
11	Lapsen oikeus pitää yhteyttä aikaisempaan vanhempaan.....	9
12	Sijoitetun lapsen adoptioprosessi pähkinänkuoressa.....	10

Kiitämme mukana olleiden ammattilaisten, kuten Pelastakaa Lapset ry:n asiantuntijoiden, panoksesta tietopaketin koostamisessa

© Perhehoitoliitto ry ja Adoptioerheet ry 2022
www.perhehoitoliitto.fi | www.adoptioerheet.fi
Taitto: Reetta Kankainen | Kuvat: Jonna Markkula

ADOPTIOERHEET
KÄHÄLLE, JONKA ADOPTIO KOSKETTAA

Perhehoitoliitto

ESIPUHE

Inhimillisesti ja yhteiskunnallisesti vaikeat asiat ovat harvoin vain ongelmallisia tai ongelmattomia. Jonkun osapuolen kannalta, jostakin näkökulmasta tai jollakin aikavälillä voi aina osoittaa tekijöitä, joiden mukaan tehty ratkaisu sisältää ongelmia tai vastaavasti on onnistunut poistamaan niitä. Siksi vaikeiden asioiden ratkaisussa pitää pyrkiä tunnistamaan mahdolliset ongelmakohdat ja vahvuudet tarkasti ja punnitsemaan niiden keskinäistä painoarvoa. Silloin, kun ratkaisut koskevat lapsia, jotka syystä tai toisesta eivät voi varttua lapsuuttaan (syntymä)vanhempiansa hoidossa ja kasvatuksessa, punninta ratkaisuiden haitoista ja hyödyistä on erityisen välttämätöntä.

Punnintaa tulee käydä myös silloin, kun mietitään ratkaisuja niiden huostaanotettujen lasten kohdalla, joiden sijoitustarve on pysyvä. Olemassa oleva tieto ei anna tarkkaa kuvaa siitä, kuinka monella huostaanotetulla lapsella sijoituksen oletetaan olevan tosiasiallisesti pysyvä, vaikka muodollisesti sijoitus on tehty "toistaiseksi". Veikkaus on, että pysyvä, pitkäkestoisesti lapsuuden kattava sijoitustarve on vain pienellä osalla huostaanotettuja lapsia. Tämä veikkaus vaatii täsmentämistä, koska huostaanottoja kuitenkin puretaan varsin harvoin. Mahdollinen lukumäärällinen pienuus ei kuitenkaan poista asian tärkeyttä, ja siksi lapsi- ja perhepalveluiden järjestelmässä on tärkeää pysähtyä miettimään sitä, miten pysyvää sijoitusta tarvitseville lapsille taataan turvallinen lapsuus. Tutkimuskirjallisuudessa kirjoitetaan paljon pysyvyydestä sijoitetun lapsen turvallisuuden yhteydessä. Keskeistä on se, miten ratkaisut varmistavat lapselle juridisen, arkiympäristön ja suhteiden (psykologisen) pysyvyyden.

Esillä oleva tietopaketti ohjeistaa toimimaan tilanteissa, joissa sijoitetun lapsen adoptio tulee ajankohtaiseksi. Ohjeistus on suunnattu sosiaalityöntekijöille, syntymäperheille ja perhehoitajille. Adoptio on tässä ajateltu perhehoitoon sijoitetun ja hänen

perhehoitajiensa (sijaisvanhempien) välisten suhteiden järjestelyinä. Puheeksi ottaminen ja prosessi, joka sisältää niin neuvontaa ja neuvotteluja kuin päätöksentekoa, kuvataan seikkaperäisesti nykylain-säädännön pohjalta.

Ohjeistusta täydentävät kuvaukset siitä, millaiset seikat tukevat adoptioratkaisua ja mitkä vastaavasti eivät sitä puolla. Ohjeistus tuo näkyviin sen, kuinka keskeisessä roolissa adoptiososiaalityöntekijä ja toisaalta lapsen asioista vastaava (lastensuojelun) sosiaalityöntekijä ovat. Heidän tehtäväkseen tulee arvioida monia keskeisiä asioita, kuten sijoituksen jatkuvuuden todennäköisyys tai adoptiohakijoiden mahdollisuudet varmistaa lapsen turvallinen lapsuus. Niiden arviointien vaativuus ei vähene siksi, että ohjeistuksessa korostetaan syntymävanhempien ja sijoitetun lapsen suostumusta ehdottoman tärkeänä edellytyksenä adoptioasian työstämiselle. Itse asiassa suostumus edellytyksenä lisää ammattilaisten arvioinnin vaativuutta: miten voidaankaan varmistaa, että suostumus on aitoa ja perustuu riittävään tietoon ja ymmärrykseen? Miten toimitaankaan (pienten) lasten tilanteissa, joiden suostuminen tai vastustaminen ei asetu nykyiseen tapaan lähestyä suostumusta rationaalisen yksilön (aikuisen) vapaana kannanottona?

Tietopaketti avaa näkymää siitä, millaisia asioita sijoitetun lapsen adoptioasiassa tulee työstää ja ottaa pohdintaan. Samalla se tuo näkyviin, kuinka paljon vielä enemmän tarvitaan tietoa ja yhteistä ymmärrystä siitä, miten näitä vaikeita asioita ratkaistaan niin, että sijoitetun lapsen adoptiosta seuraa enemmän hyviä kuin huonoja asioita niin yksilö- kuin yhteiskuntatasolla. Se, että asia on vaikea ja jännitteinen, ei perustele sitä, etteikö asiaa pitäisi miettiä ja työstää.

Tarja Pösö

Sosiaalityön professori, Tampereen yliopisto

Tarja Pösö on tutkinut pitkään lastensuojelua, sosiaalityötä ja sen käytänteitä. Hänen yksi erityinen kiinnostuksenaiheensa on ollut lapsen edun sisällyttäminen päätöksenteossa ja se, miten sekä lasta että vanhempaa kuullaan prosesseissa.

ALUKSI

Suomessa lapset sijoitetaan sijaishuoltoon määräajaksi tai toistaiseksi. Pitkäaikaiset sijoitukset johtavat harvoin perheen jälleenyhdistämiseen vanhempien vaikeiden elämäntilanteiden jatkuessa. Vanhemman toipuminenkaan ei aina riitä – sijoituksen päättämisen on aina oltava lapsen edun mukaista.

Tilanteissa, joissa perheen jälleenyhdistäminen ei ole mahdollista ja lapsen on hyvä olla sijaisperheessä, joku hänen verkostostaan saattaa nostaa esiin ajatuksen lapsen adoptoimisesta sijaisperheeseen. Perhehoidossa eläneen alaikäisen lapsen adoptiot ovat Suomessa harvinaisia¹. Sen sijaan perhehoidosta aikuistuneiden adoptiot ovat yleisempiä².

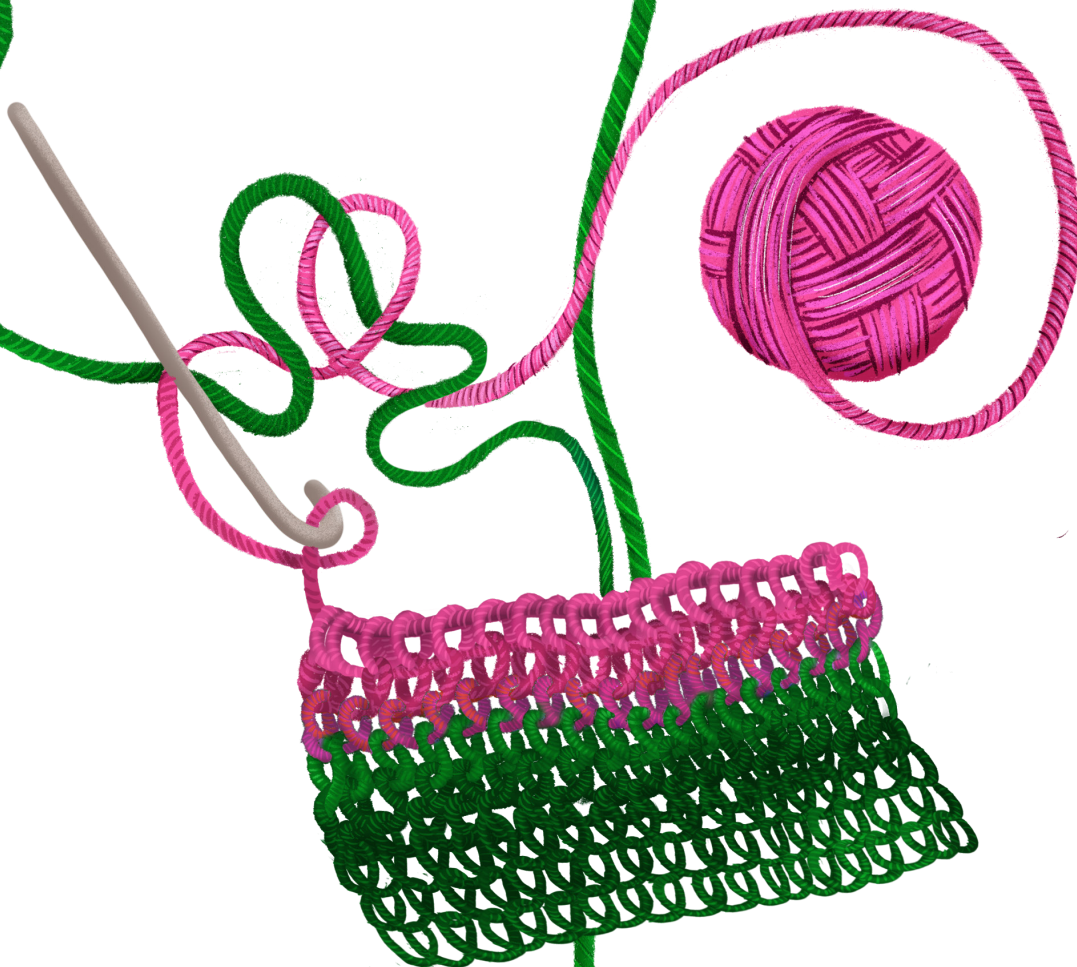
Tähän tietopakettiin on koottu lapsen asioista vastaaville sosiaalityöntekijöille, syntymäperheille ja

1 Esim. vuosina 2015–2016 Suomessa adoptoitiin 13 sijoitettuna ollutta lasta. Ks. Laine, Sanna & Pösö, Tarja & Ujula, Tatu (2018) Adoptio lastensuojelussa – lukumääristä ja ominaispiirteistä. Yhteiskuntapolitiikka 2 (83), 199–207.

2 Tilastokeskuksen taulukko Adoptiot lapsen iän ja syntymäpaikan mukaan 2015–2020 https://www.stat.fi/til/adopt/2020/adopt_2020_2021-08-31_tau_001_fi.html

sijaisperheille tarpeellisia tietoja alaikäisen sijoitetun lapsen adoptiosta. Tietopaketin avulla viranomaiset, syntymäperheet ja perhehoitajat voivat pohtia kantaansa asiaan. Tietopaketti tukee myös keskusteluja lapsen ja hänen vanhempiensa sekä sijaisperheen jäsenten kanssa.

Tavoitteena on, että tilanteissa, joissa adoptio saattaisi olla lapsen edun mukaista, asia selvitetään, sillä lapsen etu on asetettava ensisijalle kaikessa lasta koskevassa päätöksenteossa. Perhehoidosta adoptoimisen periaatteiden lisäksi oppaassa kuvataan adoption prosessi sekä esitellään perhehoidon ja adoption vaikutuksia osapuolten oikeudelliseen asemaan.

MITÄ ADOPTIO TARKOITTAÄ?

03

Adoption tarkoituksena on edistää lapsen parasta vahvistamalla lapsen ja vanhemman suhde adoptoitavan ja adoptionhakijan välille³. Kaikissa alaikäisen lapsen adoptiota koskevissa päätöksissä ja muissa toimenpiteissä on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu⁴. Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota erityisesti siihen, miten voidaan parhaiten turvata pysyvä perhe sekä tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapselle, joka ei voi kasvaa omassa perheessään⁵.

Adoptiossa vanhemmuus siirtyy oikeuksineen ja velvollisuuksineen adoptiota hakeneille ja aikaisemman vanhemman oikeudet ja velvollisuudet lakkaavat. Adoptoidun lapsen perimäoikeus aikaisempaan vanhempaan lakkaa, ja lapsi perii adoptiovanhempansa. Tilannetta, jossa adoptoitu lapsi pitää yhteyttä aikaisempaan vanhempansa, voidaan kutsua avoimeksi adoptioksi.⁶

3 Adoptiolaki 22/2012 1 §

4 Adoptiolaki 22/2012 2 § 1 mom.

5 Adoptiolaki 22/2012 2 § 2 mom.

6 HE 47/2011, s. 20 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_47+2011.pdf

Toisinaan sekä sijoitettu lapsi että perhehoitajat tarvitsevat sijaishuollosta vahvaa tukea ja myös lapsen edun mukainen yhteydenpito vanhempiin voi vaatia erityisjärjestelyjä. On tärkeää pohtia, voidaanko lapsen edun mukaiset tukitoimet turvata lastensuojelun jälkihuollolla vai pitääkö lapsen ja perheen palveluiden turvaamiseksi jatkaa sijaishuoltoa, vaikka adoptio muutoin sopisikin kaikille osapuolille.

On myös otettava huomioon se, että perhehoidon palkkiot ja kulukorvaukset lakkaavat adoption myötä. Perhehoitajilla ei välttämättä ole mahdollisuutta sekä luopua palkkiosta ja kulukorvauksista että ottaa lapsen elatusta vastuulle⁷. Nämä seikat on otettava huomioon erityisesti silloin, kun aloite adoptioon ei tule perhehoitajilta.

On tärkeää, että lapsen luottamusta perhehoitajien sitoutumiseen ja rakkauteen tuetaan tilanteissa, joissa adoptio ei ole mahdollinen.

7 Laki lapsen elatuksesta 1975/704 1-3 §

ADOPTION VAHVISTAMISEN PERIAATTEET

04

Sijoitetun lapsen kohdalla on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, miten lapselle, joka ei voi kasvaa omassa perheessään, parhaiten turvataan pysyvä perhe, tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. YK:n sijaishuollon ohjeen mukaan tämä voi tarkoittaa esimerkiksi pysyvää sijoitusta sijaisperheessä tai adoptiota silloin, kun perheen jälleenyhdistäminen ei ole mahdollista⁸.

Pysyvä sijoitus ei lainsäädäntömme mukaan ole mahdollista. Adoptiolaki mahdollistaa sijoitettuna eläneen lapsen adoption tapauksissa, joissa se on lapsen edun mukaista ja perheen jälleenyhdistäminen ei ole mahdollista.

Sekä lapsen oikeuksien sopimus (LOS) että adoptiolaki velvoittavat asettamaan lapsen edun ensisijalle, kun tehdään lasta koskevia päätöksiä. Adoptiolain 2§:n mukaan kaikissa alaikäisen adoptiota koskevissa päätöksissä ja muissa toimenpiteissä

on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota erityisesti siihen, miten voidaan parhaiten turvata pysyvä perhe sekä tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapselle, joka ei voi kasvaa omassa perheessään. Lapsen oikeuksien sopimuksen 21 artiklan mukaan adoptioasiassa lapsen edun tulee olla tärkein ja ratkaiseva seikka (the paramount consideration).

Adoptiolain mukaan adoptionhakijan tulee olla täyttänyt 25 vuotta, ja jos adoptoitava on alaikäinen, hakija ei saa olla 50 vuotta vanhempi. Tästä huolimatta adoptio voidaan vahvistaa esimerkiksi, jos adoptoitavan ja hakijan välille on muodostunut vakiintunut lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen verrattava suhde tai jos adoption vahvistamiseen on muutoin lapsen edun kannalta perusteltu syy⁹. Adoptiolain mukaan pariskunta voi adoptoida yhdessä vain, jos he ovat naimisissa.

8 YK:n sijaishuollon ohjeet sivu 6 2a https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/sijaishuollon_ohjeet_final.pdf

9 Adoptiolaki 22/2012 6 §

MILLOIN ADOPTION VOI OTTAA PUHEEKSI?

Kaikkien osallisten on hyvä pohtia jo ennen adoptio- neuvontaan hakeutumista, onko adoption vahvistamiselle edellytyksiä juuri kyseisen lapsen kohdalla. Adoption mahdollisuuden voi nostaa esiin kuka tahansa osapuolista: sijoitettu lapsi, sijaisvanhemmat, syntymävanhempi tai ammattilainen.

Joskus lapsi itse kokee adoption parempana vaihtoehtona. Syitä tähän voivat olla esimerkiksi pitkäaikaisen yhteisen perhe-elämän myötä lapsen ja perhehoitajien välille kehittynyt tosiasiallinen lapsen ja vanhemman välinen suhde ja lapsen halu

olla oikeudellisesti yhdenvertaisessa asemassa perhehoitajien lasten kanssa. Toisaalta lapsi voi esimerkiksi huolimatta haluta jatkaa sijaishuollossa esimerkiksi siksi, ettei hän halua menettää oikeudellisesti yhdenvertaista asemaa biologisten sisarustensa kanssa (esim. perimisoikeus).

Todennäköisesti kaikki osapuolet tarvitsevat kuitenkin tukea aiheen herättämien tunteiden käsittelemisessä ja prosessiin on syytä varata riittävästi aikaa. Adoptio- neuvonnassa adoptioon perehtyneet sosiaalityöntekijät auttavat ja tukevat osapuolia.

ADOPTION VAHVISTAMISTA PUOLTAA:

Adoptio on lapsen edun mukainen.	Adoptio ei ole lapsen edun mukainen.
Lapsi on antanut suostumuksen adoptioon. *	Lapsi ei ole antanut suostumusta adoptioon.
Lapsi toivoo adoption vahvistamista.	Lapsi ei toivo adoption vahvistamista.
Syntymävanhemmat ovat antaneet suostumuksen adoptioon. **	Syntymävanhemmat eivät ole antaneet suostumusta adoptioon.
Adoptioasiaan määrätty edunvalvojan sijainen puoltaa adoptiota. ***	Adoptioasiaan määrätty edunvalvojan sijainen ei puolla adoptiota.
Adoptiososiaalityöntekijä puoltaa adoptiota.	Adoptiososiaalityöntekijä ei puolla adoptiota.
Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä puoltaa adoptiota.	Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ei puolla adoptiota.
Perheen jälleenyhdistäminen ei ole mahdollista.	Perheen jälleenyhdistämistä suunnitellaan.
Adoptio turvaa parhaiten lapselle pysyvän perheen sekä tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin.	Sijaishuollossa oleminen turvaa parhaiten lapselle pysyvän perheen sekä tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin.
Hakijoiden ja lapsen välillä on tosiasiallinen lapsen ja vanhemman välinen suhde.	Hakijoiden ja lapsen välillä ei ole tosiasiallista lapsen ja vanhemman välistä suhdetta.
Yhteydenpito syntymävanhempiin ja muihin läheisiin voi jatkua adoption jälkeen.	Yhteydenpito syntymävanhempiin ja muihin läheisiin vaatii sijaishuollon sosiaalityön konkreettista tukea.
Asuminen sijaisperheessä on ollut pitkäaikaista ennen adoptio- neuvonnan alkamista.	Asuminen sijaisperheessä on ollut lyhytaikaista ennen adoptio- neuvonnan alkamista.
Lapsi saa adoption myötä perheessä oikeudellisesti yhdenvertaisen aseman adoptio- perheen muihin lapsiin nähden.	Lapsi tarvitsee nimenomaan sijaishuollon sosiaalityötä ja tukea kasvunsa ja kehityksensä turvaamiseksi.
Jälkihuolto ja/tai adoption jälkeinen neuvonta tarjoaa riittävän tuen adoption vahvistamisen jälkeen.	Perhehoidon palkkio ja kulukorvaus on adoptiohakijoille toimentulon edellytys.

Adoptiolaki 22/2012 10 §*
Adoptiolaki 22/2012 11 §**
Adoptiolaki 22/2012 55 §***

KUINKA ADOPTIOASIASSA VOI EDETÄ?

Adoptioprosessi alkaa aina adoptio- neuvonnalla. Adoptio- neuvonta on lakisääteinen palvelu, joka on saajalleen maksutonta. Adoptio- neuvontaa antaa hakijan kotikunnan adoptioon perehtynyt sosiaalityöntekijä, joka on eri ihminen kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Jokaisella kunnalla on joko oma, adoptioihin perehtynyt sosiaalityöntekijä

tai he ostavat tämän palvelun Pelastakaa Lapset ry:ltä tai toiselta kunnalta.

Lapsi, lapsen vanhemmat, muut lapsen läheiset tai viranomaiset voivat olla adoptio- asiassa aloitteellisia, mutta ainoastaan adoptiohakijat eli perhehoitajat voivat tehdä hakemuksen adoptiosta käräjäoikeuteen.

ADOPTIONEUVONTA

Adoptioneuvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kaikki osapuolet ymmärtävät, mitä adoptio tarkoittaa juridisesti ja käytännössä. Adoption perehtynyt sosiaalityöntekijä kuulee myös aina lasta neuvonnan aikana. Kaikkia osapuolia – syntymävanhempia, perhehoitajia ja sijoitettavaa lasta – kuullaan erikseen. Tavoitteena on, että kaikki osapuolet ovat yhtä mieltä adoption sopivuudesta.

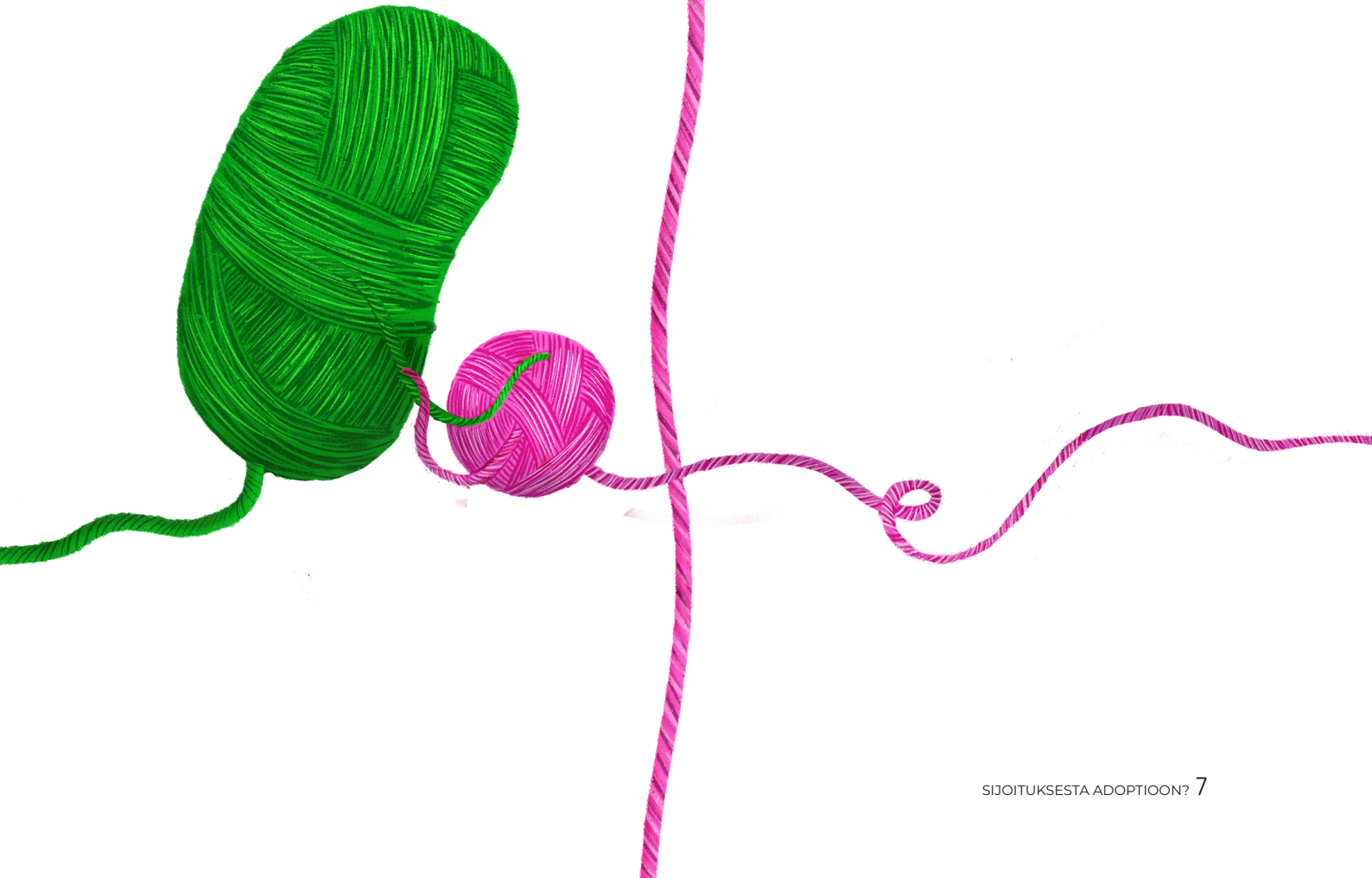
Adoptioneuvontaa antava sosiaalityöntekijä selvittää lapsen mielipiteen ja pyytää lausunnot lapsen olosuhteista adoptiohakijoiden asuinkunnasta sekä lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voi lausunnossaan puoltaa tai olla puoltamatta adoption vahvistamista. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ei kuitenkaan täydy tietää, mikä asiassa on lapsen etu, vaan hän voi lausunnossaan pohtia asiaa eri näkökulmista ja tarjota näin oikeudelle mahdollisuuden punnita asiaa niiden valossa. Tässä lausunnossa on tärkeää avata perheen jälleenyhdistämisen mahdollisuudet sekä huostaanoton syiden

ja syntymävanhempien elämäntilanteen että lapsen kiintymyssuhteiden näkökulmasta suhteessa syntymävanhempiin ja perhehoitajiin.

Adoptioneuvontaa antava sosiaalityöntekijä antaa adoptiohakijoille todistuksen adoptioneuvonnan antamisesta, oman lausuntonsa lapsen edusta ja keräämänsä asiakirjat adoptiohakemukseen liitettäväksi. Adoptioneuvontaa antava sosiaalityöntekijä voi lausunnossaan joko puoltaa tai olla puoltamatta adoption vahvistamista. Vaikka sosiaalityöntekijä ei puoltaisi adoptiota, adoption mahdollisuus voidaan silti selvittää käräjäoikeudessa.

Adoptiososiaalityöntekijä voi keskeyttää neuvonnan antamisen adoptiohakijalle, jos neuvonnassa esille tulleiden seikkojen perusteella on ilmeistä, ettei edellytyksiä adoptioon ole olemassa¹⁰. Adoptioneuvonnan keskeyttämisestä tehdään adoptioneuvonnan keskeyttämisspäätös, josta voi valittaa hallinto-oikeuteen.

.....
10 Adoptiolaki 22/2012 29 §

ADOPTIOHAKEMUS

Toisin kuin niin sanotuissa vieraslapsiadoptioissa, sijoituksen muuttuessa adoptioksi ei tarvita adoptiolautakunnan myöntämää adoptiolupaa, kun lapsi on ollut vakiintuneesti hakijan hoidettavana ja kasvatettavana, vaan asia käsitellään suoraan kärjäoikeudessa. Adoptiohakijat eli perhehoitajat toimittavat adoptiohakemuksensa¹¹ liitteineen (muun muassa neuvontaa antaneen sosiaalityöntekijän kirjoittaman lausunnon) oikeudelle. Lopullisen adoption vahvistamisen tekee notaari kärjäoikeudessa.

Hakemuksessa lapsen syntymävanhemmat voivat ilmoittaa, suostuvatko adoptioon vai eivät. Mielipiteen ei tarvitse olla yhteinen, vaan kumpikin syntymävanhempi tekee ratkaisunsa itse. Perussääntö on, että adoption vahvistamiseen tarvitaan syntymävanhemman suostumus. Erittäin poikkeuksellisista syistä adoptio voidaan vahvistaa oikeudessa myös ilman syntymävanhemman suostumusta.

Vaikka lapsi itse olisi ollut adoptioasiassa aloitteellinen, tuomioistuin harkitsee ratkaisua tehdessään, onko adoptio lapsen edun mukainen. Tuomioistuimen on otettava päätöksessään huomioon lapsen

.....

¹¹ Adoptiohakemuksen lomakepohja: <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiointijulkisuus/lomakkeet/adoptioasiat.html>

SYNTYMÄVANHEMMAN SUOSTUMUS

Lapsen syntymävanhempi voi olla aloitteellinen adoptioasiassa esimerkiksi siksi, että hän kokee adoption olevan lapsen edun mukaista. Syntymävanhempi voi myös suostua adoptioon perhehoitajien eli adoptiohakijoiden tai lapsen toivomuksesta. Sosiaalityöntekijä kirjoittaa launnossaan kärjäoikeuteen mahdolliset syntymävanhempien perustelut adoption puoltamiselle tai vastustamiselle. Syntymävanhemmat saavat itse päättää, haluavatko tulla kuulluksi kärjäoikeudessa.

Adoptio voidaan erittäin poikkeuksellisista syistä vahvistaa myös syntymävanhemman vastustuksesta huolimatta, jos vastustukselle ei ole riittävää

toivomukset ja mielipide lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla¹². 12 vuotta täyttänyttä lasta ei voida adoptoida ilman hänen suostumustaan.

Adoptiolain mukaan tuomioistuimen on viran puolesta määrättävä lapselle adoptioasiaan edunvalvojan sijainen, jos lapsen etu on tai saattaa olla ristiriidassa hänen huoltajansa tai edunvalvojansa edun kanssa. Jos edunvalvojan sijainen määrätään, tämä kuulee lasta ja lausuu tuomioistuimelle näkemyksensä lapsen edusta. Tuomioistuin voi kutsua edunvalvojan sijaisen myös mahdolliseen pääkäsittelyyn.

Adoptoitavan lapsen etu saattaa olla ristiriidassa huoltajan edun kanssa esimerkiksi tilanteessa, jossa sijaisvanhemmat hakevat sijaishuollossa olevan 12 vuotta täyttäneen lapsen adoptoimista ja lapsi on antanut suostumuksensa adoptioon, mutta huoltaja vastustaa sitä¹³.

Hakijoilla eli perhehoitajilla on oikeus hakea oikeuden päätös, vaikka kaikki eivät ole adoptiota puoltaneet. Kärjäoikeus tekee itsenäisen päätöksen toimitettujen lausuntojen ja muiden asiakirjojen pohjalta.

.....

¹² Adoptiolaki 22/2012 3 §

¹³ HE 47/2011 s. 70 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_47+2011.pdf

perustetta. Päätöstä tehdessään kärjäoikeus huomioi myös lapsen ja syntymävanhemman välisen suhteen laadun ja aikaisemman yhteydenpidon. Adoptio voidaan vahvistaa myös silloin, jos syntymävanhempi ei ota asiaan kantaa. Jos kärjäoikeus esimerkiksi pyytää syntymävanhemmalta lausuntoa, se on annettava määräaikaan mennessä. Lausumatta jättäminen tai pääkäsittelyyn saapumatta jättäminen ei estä asian ratkaisemista.

ADOPTION VAHVISTAMINEN

Adoption vahvistuksessa on valitusoikeus, eli se on lainvoimainen valitusajan päätyttyä. Mikäli muutoksesta valitetaan, adoptio on lainvoimainen vasta valitusprosessin jälkeen, eli vasta kun päätöksestä ei voi enää valittaa.

Käräjäoikeuden päätökseen tyytymätön adoptiohakija, syntymävanhempi ja lapselle asiaan määrätty edunvalvojan sijainen voi valittaa hovioikeuteen. Hovioikeuden päätökseen tyytymätön adoptiohakija, syntymävanhempi ja lapselle asiaan määrätty edunvalvojan sijainen voi hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta valittamalla, mikäli korkein oikeus myöntää valitusluvan hovioikeuden ratkaisuun.

Adoptoidulla on oikeus maksuttomaan adoption jälkeiseen neuvontaan¹⁴ tai adoption jälkipalveluun, joka voi olla keskusteluapua, psykososiaalista tukea ja edelleen ohjausta muihin palveluihin adoptioon perehtyneen sosiaalityöntekijän kanssa.

Sijoitettuna olleelle lapselle syntynyt lastensuojelulain mukainen jälkihuolto-oikeus¹⁵ säilyy myös adoption jälkeen. Lapselle laaditaan jälkihuoltosuunnitelma mahdollisimman pian adoption vahvistamisen jälkeen.

14 Adoptiolaki 22/2012 25 §

15 Lastensuojelulaki 417/2007 75 §

LAPSEN OIKEUS PITÄÄ YHTEYTTÄ AIKAISEMPAAN VANHEMPAAN

Yhteydenpito syntymävanhempiin voi jatkua adoption jälkeen esimerkiksi tuomioistuimen vahvistaman tapaamissopimuksen eli avoimen adoption mukaisesti, jos se on lapsen edun mukaista. Yhteydenpidolla mahdollistetaan samanaikaisesti lapselle tärkeiden ihmissuhteiden pysyvyys adoptioperheessä ja yhteyden säilyminen syntymävanhempiin¹⁶. Yhteydenpidon jatkumisesta riippumatta syntymävanhemmalla ei enää ole lapsen juridista sidettä eikä lapsella ole juridista sidettä syntymävanhempaan.

Oikeuden vahvistama yhteydenpitosopimus on lapsen oikeus, ei velvollisuus. Lapsella on siten oikeus kieltäytyä yhteydenpidosta, kuten sijaishuollossakin. Lapsen toivomukset ja mielipide otetaan huomioon yhteydenpitoa koskevaa asiaa ratkaistaessa lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla¹⁷. Jos osapuolet eivät pääse asiassa yhteisymmärrykseen, yhteydenpito-oikeutta ei vahvisteta. Jos taas adoptiovanhemmat eivät noudata vahvistettua sopimusta, se voidaan panna täytäntöön samaan

tapaan kuin lapsen tapaamisoikeutta koskeva päätös¹⁸. Lasta ei kuitenkaan voi määrätä noudettavaksi, sillä adoptiolain nojalla vahvistetussa yhteydenpito-oikeudessa ei ole kyse voimassa olevan vanhemmuussuhteen ylläpitämisestä¹⁹. Yhteydenpito-oikeutta koskevaa päätöstä voidaan muuttaa tuomioistuimen uudella päätöksellä, jos lapsen syntymävanhempi ja adoptiovanhemmat ovat sopineet vahvistetun yhteydenpito-oikeuden muuttamisesta, jos olosuhteet ovat yhteydenpito-oikeuden vahvistamisen jälkeen muuttuneet tai jos tähän on muutoin aihetta²⁰. Yhteydenpidosta voidaan sopia myös käräjäoikeuden ulkopuolella syntymävanhempien tai muiden adoptiolapselle läheisten ihmisten ja adoptiovanhempien kesken.

Tapaamissopimuksen toteuttamiseksi tarpeelliset palvelut järjestetään oikeuden päätöksen perusteella maksutta lapsen kotikunnassa, joka adoption vahvistamisesta alkaen on sama kuin adoptiohakijoiden kotikunta.

16 HE 47/2011 s. 26 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_47+2011.pdf

17 Adoptiolaki 22/2012 60 §

18 HE 47/2011, s. 25 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_47+2011.pdf

19 HE 47/2021, s. 26 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_47+2011.pdf

20 Adoptiolaki 22/2012 59 §

SIJOITETUN LAPSEN ADOPTIOPROSESSI PÄHKINÄNKUORESSA

- Adoptiolautakunnan myöntämää adoptiolupaa ei tarvita²¹.
- Adoptiohakijat pyytävät adoptioneuvontaa kotikunnastaan²².
- Adoptioneuvonta on lakisäateistä ja saajalle maksutonta.
- Adoptiososiaalityöntekijä antaa adoptioneuvontaa myös syntymävanhemmille ja selvittää heidän ja lapsen mielipiteen. Hän hankkii olosuhdelausunnon perhehoitajien eli adoptiohakijoiden asuinkunnasta sekä lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä sijoittajakunnasta.
- Sijoitetun lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on mahdollisuus lausunnossaan punnita adoption vahvistamista puoltavia ja adoption hylkäämistä puoltavia seikkoja.

21 Adoptiolaki 22/2012 39 § 2

22 Adoptiolaki 22/2012 21 § ja 24 §

- Adoptiososiaalityöntekijä kirjoittaa todistuksen adoptioneuvonnan antamisesta ja oman lausuntonsa, jossa ilmaisee, puoltaako adoption vahvistamista vai ei.
- Adoptiososiaalityöntekijä toimittaa asiakirjat adoptiohakijoille, jotka toimittavat adoptiohakemuksen kotikuntansa käräjäoikeuteen.
- Tuomioistuin ratkaisee, vahvistetaanko adoptio vai ei.
- Adoptio päättää sijaishuollon, jolloin myös perhehoidon palkkion ja kulukorvauksen maksu ja asiakasmaksujen perintä päättyy.
- Sijoitettuna olleelle lapselle syntynyt lastensuojelulain mukainen jälkihuolto-oikeus säilyy myös adoption jälkeen.
- Adoptoidulla on aina oikeus adoption jälkeiseen neuvontaan tai adoption jälkipalveluun.
- Itsenäistymisvarat maksetaan pääsääntöisesti lapselle adoption vahvistamisen jälkeen.

